

Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України
відділ історії зарубіжної філософії
сектор історії східної філософії

27 червня 2017, 16:00
к. 327

СЕМІНАР ДОСЛІДНИКІВ СХІДНИХ ФІЛОСОФІЙ

Засідання CVII

Тема засідання:

“Релігійно-філософське підґрунтя творчості
Міри Баї (1498–1546?)”

Доповідач:

Катерина Довбня,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
2012 року відзначена державною нагородою Республіки Індія за
безцінний внесок у розвиток та поширення мови гінді у світі,
знавець гінді, санскриту, тамільської, маратхі

ЗАПРОШУЄМО УСІХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ!

Див.:

www.tdsf.kiev.ua/

http://community.livejournal.com/ukr_asia_philos

<http://www.facebook.com/OrientalPhilosophiesSeminarKyivUkraine>

ТЕЗИ

Відома раджастханська поетеса-містик Міра Баї (1498-1546?) народилася у родовитій сім'ї раджастханських правителів князівства Мерта. Вона писала поширеним у середні віки літературним діалектом мови гінді – брадж. Її поетичний спадок – це типова крішнаїтська любовна лірика. Кількість віршів, які приписують Мірі від 200 до 1300 у різних рукописах [1, с. 305]. У другій половині ХХ ст. в Індії виходили збірки поезій Міри Баї під назвою «Міра Баї кіпадавалі» («Вірші-пади Міри Баї»), які містили до 300 автентичних ліричних творів. В Україні творчість Міри Баї досліджує автор даних тез. Нею було опубліковано ряд статей та тез матеріалів науково-практичних конференцій, присвячених основній тематиці віршів Міри Баї [2-6], підготовлено до друку український переклад збірки «Міра Баї кіпадавалі». В самій Індії поетичному спадку поетеси присвячені праці ДешраджджінгаБгаті[7], ВірендраСетхі [8], ПарашурамаЧатурведі[9] та ін.

Дослідники творчості поетеси й досі не можуть остаточно визначити, до якої релігійної громади належала Міра Баї. Ці суперечки виникають через те, що її поезія відображає вплив різноманітних релігійно-філософських течій середньовіччя, основними серед яких були громади натхів, сіддгів, сантів та вішнуїтська [10, с. 44].

У віршах Міри Баї часто зустрічаються слова «йогі» (йог) та «йогін», але вони єдині пов'язують творчість поетеси з релігійним напрямком натхів і сіддгів: «Його! Не йди! Молю, вклоняючись до ніг, тобі скоряюсь у молитві. (Моя) подруженько премила, його я полюбила й згорювалась. Я покохала і страждаю, бо Йог мій, дружби не приймає» [10; с.44-45]. Якщо в цьому вірші-паді Міра Баї просить божественного коханого «йогі» не йти від неї, то в наступному вона говорить про те, що сама б хотіла стати «йогіні»: «Задля тебе стану йогомом, піду до міста Каші. Господь Міри Гірдагнагар, раба я ніжних його стоп» [10, с. 45]. Проте в окремих своїх віршах поетеса-йог говорить про марність практики хатха йоги й наголошує на необхідності божої милості до адепта.

Неможливо зробити однозначний висновок про суттєвий вплив ідей релігійних течій натхів і сіддгів на творчість Міри Баї. Хоча певні спільні мотиви і присутні в її віршах, вони, швидше за все, пояснюються природними процесами під час духовної практик [9, с. 56].

На нашу думку, релігійні та філософські ідеї поетеси більш наближені до уявлень представників релігійної громади сантів. Їхня ідеологія яскраво відображена у творах головного представника течії ніргунбгакті літератури гінді Кабіра (1440–1518). Нащадок єретичних ідей натхів та сіддгів, Кабір заперечував святість священних текстів індуїзму – Вед і пуран. Він не приймав обрядів індусів і мусульман, проголошував ідею, що Бог знаходиться тільки в серці людини. Шлях до спасіння він бачив не в обрядах та важких фізичних вправах, а в духовній чистоті, щирій любові до божества [11, с. 178-179]. Релігійна громада сантів має ряд особливих рис. Так, санти виробили для своїх адептів конкретні правила поведінки, вони визнавали

високий статус духовного вчителя в громаді, вшановували божество під іменем Рама й наслідували ідеї індійської філософії адвайти (не дуалізму). Хоча божество сантів носило ім'я аватара бога Вішну, в першу чергу, вони вшановували невілене божество, Абсолютну душу (ніргунБрагму). Послідовники цього релігійного напрямку акцентували на плинності життя та матеріального світу (сансари) і практикували шлях любовного поклоніння (так зване мадгур'я бгакті). Усі особливості релігійно-філософських уявлень громади сантів можна побачити в творах Міри Баї. Як і санти, вона вважала, що треба дотримуватися певних правил поведінки (практикувати милосердя, всепрощення, бути мужньою) [12, с. 250], водночас обмежувати матеріальні насолоди та долати гнів і жадібність. Поетеса високо цінила вплив на адепта духовного вчителя і вважала, що лише завдяки справжньому гуру можна пізнати бога. Милістю останнього зникли сумніви в її душі й відкрилася головна таємниця життя. Як вже було зазначено вище, поети-санти сповідували ідеї філософської системи адвайти (не дуалізму), за якою Параматма або Атман є верховним началом, що творить феноменальний світ. Вони вважали атму(індивідуальну душу) лише частиною вселенської душі Параматми. По смерті людини вони обидві поєднуються у вічному світі. Цю ідею філософії адвайти Міра Баї виразила в своїх віршах через символи сонця та сонячних променів: «Ми подібні з тобою як сонце і промені. Душа Міри не знає покровів омани й жадає гарного Ш'яму [10,с. 47].

Попри велику кількість спільних рис із поетами сантами, Міру не можна вважати послідовницею цієї релігійної течії. Її творчість ближча до творів представників вішнуїтських громад бгактів. Крішна в поезії останніх є втіленням вселенської душі Брагми, наділеної якостями, Вріндаван – це рай Крішни, він існує вічно й сповнений блаженства, органічна та неорганічна природа Вріндавану виступає невід'ємною часткою Крішни. Міра Баї часто змальовує вроду Крішни-малюка та юнака. Душа поетеси потрапляє, за її словами, в тенета краси молодого бога. Зображення Крішни-юнака переважають кількісно в поезії Міри в порівнянні з зображеннями малого бога. Споглядаючи його безмежну вроду, вона, за її словами, поринає в океан вищого блаженства – ананди.

Проте, не дивлячись на ряд спільних рис у творчості поетів-вішнуїтів і Міри Баї, її не можна вважати наведеною до жодної з їхніх громад тому, що, по-перше, суть бгакті Міри відрізняється від вішнуїтського. Вона не змогла стати учасницею любовної гри Радги та Крішни. Кохання, про яке вона писала, було її власним почуттям до Бога, який виступає вічним другом з життя в життя. По-друге, ми не знаходимо згадок про навернення поетеси до тої чи іншої вішнуїтської громади у відомому середньовічному життєписі святих «Життя 84 вайшнавів», до якого звертаються дослідники творчості поетів цього літературного напрямку.

Список використаних джерел:

1. Литература Востока в средние века: Тексты / Под. ред. Н.М. Сазановой. – М.: Изд-во МГУ; Сиринь, 1996. – С. 305.

2. *Довбня К.В.* Любовна садгана Міри Баї та образ Крішни в її поезії / К.В. Довбня // Треті сходознавчі читання ім. А. Кримського: зб. матеріалів Міжнародної наук. конф.– К., 1999. – С. 33–36.

3. *Довбня К.В.* Філософські аспекти творчості Міри Баї / К.В. Довбня // Україна – країни Сходу: від діалогу педагогічних систем до діалогу культур та цивілізацій: зб. матеріалів наук.-практ. конф., 11-13 травня 2000 р. – К.: КІСЛіП. – 2000. – С. 122–123.

4. *Довбня К.В.* Мотив розлуки та зустрічі з «божественним коханим» у поезії Міри Баї / К.В. Довбня // Літературознавчі студії: зб. наук. пр. КНУ ім. Т. Шевченка. – К.: Київський університет, 2011. – Вип. 33. – С. 144–148.

5. *Довбня К.В.* Падавалі Міри Баї та проблеми творчого спадку поетеси / К.В. Довбня // Літературознавчі студії: зб. наук. пр. КНУ ім. Т. Шевченка. – К.: Київський університет, 2013. – Вип. 40. – С. 272–277.

6. *Довбня К.В.* Жанрово-стилістичні особливості поезії Міри Баї / К.В. Довбня // Літературознавчі студії: зб. наук. пр. КНУ ім. Т. Шевченка. – К.: Київський університет, 2014. – Вип. 42. – С. 331–336.

7. *Дешраджсінг Бгати.* Міра Баї аур ункіпадавалі / Бгати Дешраджсінг.– НаїДіллі: Ашокпракашан, 1995 – 406 п.

8. *Вірендр Сетхі.* Міра: прем дівані / Сетхі Вірендр. – Панджаб: Лакшмі офсет прінтес, 2001. – 160 п.

9. Міра Баї кіпадавалі / Під ред. Парашурам Чатурведі. – Прайаг: Гінді сагітья саммелан, 1932. – С. 56.

10. Міра Баї аур ункіпадавалі. – Діллі: Ашокпракашан, 1995. – 406 п.

11. *Кабир.* Золотыестрофы / Перевод с авадхи и браджа, комментарий и вступительная статья Н.Б. Гафуровой. – М.: Наталис; РиполКлассик, 2004. – 383 с.

12. Гінді сагітьяка ітігас / Під ред. Нагендри. – НаїДіллі, Джайпур, Ілагабад: Нешеналпаблішін хаус, 1977. – 735 п.